

ACTORVM EDINBURGENSIVM

SPECIMEN II.

EXERCITATIO DE AURIGINE.

Vbi theoreticæ doctrinæ vnice ad resoluendam quæstionem aliquam theoreticam applicantur, vtile equidem est falsos earum colores luci exponere; ast vbi eo adhibentur, vt naturas ægritudinum explanent, & vel directe, vel per consecutiones sat speciosas in ipsam therapeuticam medicinæ partem influxu quodam suo introducantur, debent sane examinari penitus, vt aut momentosæ veritatis obtineatur confirmatio, aut extra aleam res publica collocetur, quo minus per errorem aliquem periculosum seduci queat. Hoc pacto vt publicis commodis inferuiam, propositum mihi est, examinare causas morbi perquam vulgaris, auriginis, cuius quidem tractatio a plerisque medicorum systematum auctoribus ea instituitur ratione, quæ, me quidem iudice, prauos effectus inducere apta est.

Inter frequentiores icteri causas a quibusdam maximi nominis auctoribus recensetur obstructio vasorum hepatis extremorum capillarium, quam ab inflammatione, scirrho, pituita, reliquis, pendere posse dicunt. Ego vero e contrario fieri non posse reor, vt obstructio vlla in extremis ramulis vasorum hepatis sanguineorum hunc morbum producat, nisi in peculiaribus quibusdam casibus, vbi remotæ instar causæ agere queat: qua de re infra mentionem

nem iniiciendi erit locus. Negationis huius probationem fundare velim in natura secretorum liquorum omnium, qui nunquam in composita humorum corporis nostri massa apparent; sed tum demum incipiunt diuerfas suas proprietates euoluere, posteaquam a reliquis succis per sua organa fecernentia separati fuerunt: atque tum quoque earum qualitatum, quæ vulgo ipsis adscribi & ex quibus dignosci solent, participes non esse videntur, donec ulterius præparati & in largiores aliquos canales intrusi sint, vbi quantitas ipsa occasionem examinis nobis præbet. Quod si, ita secreti atque præparati, cum aliis postliminio humoribus, sine noua compositionis suæ mutatione, remisceantur, tunc omnino euidenter suis sese effectibus patefaciunt. Quandoquidem igitur particulis, ad componendum quemquam nostri corporis liquorum destinatis, proprietates eiusmodi liquorum ipsæ tribui nequeunt; perspicere equidem non possum, quomodo particulæ ad bilis compositionem facientes perhiberi queant bilis effecta producere, dum adhuc separatæ nunquam fuerunt. Plane cernimus, si qua secretio aliorum liquorum retinetur, qui colore, odore, sapore distinguendos se nobis præbere apti sunt, nusquam sese eos alias in naturali sua forma ostendere. Ita, exempli causa, in homine hydropico, cuius vrina vel compressione, vel obstructione vasorum renalium suppressa est, abdomine inde & tunica cellulosa magnopere extensis, non inuenimus aquas in his cavitatibus extra vasa stagnantes realibus vrinæ notis sese discriminandas dare. Immo in cutis renunque euacuationibus, adeo sibi inuicem succedaneis, vrinam per cutim exstillare æque non obseruare licet, ac quicquam sudori simile per vesicam expelli. Ab his aliisque similibus exemplis colligere velim, obstructionem

nem

nem sanguineorum hepatis vasorum, si, quatenus talis est, vnice consideretur, neque biliosas particulas cum reliquis liquoribus, qui per totum vasorum systema circulari debent, remiscere, neque adeo icterum accire posse. Video autem ratiocinationes, quæ a posteriori fieri dicuntur, multo maiorem reliquis ad conuincendos circa eiusmodi res animos vim habere: ideoque præterea obseruo, si particulae ad componendam bilem aptæ omnes bilis effectus arcessere possent, necessario consequi, quoties eiusmodi particulae in magna quantitate ex portarum vena ad cauam ablegarentur, icterum effici debere, eumque adeo semper appariturum esse, vbi insignis aliqua hepatis obstructio contigerit. Quotidiana nihilominus praxis & obseruationum copia ad nos transmissa docent, violentas hepatis inflammationes, graues abscessus, immo scirrhos totum id viscus occupantes, sine vlla auriginis apparitione euenisse. Exempla adeo obuia sunt, vt auctores excitare opus non habeam. Vide solum *Boneti* collectiones. Conclusio itaque necessario ex his factis consequens negat obstructiones esse causas icteri directas, seu, vt aiunt, immediatas. Obiici potest, me hæcenus nimis abstracte considerasse obstructiones, tamquam obicem positum transitui liquorum per extrema vascula; quando necessarias huiusmodi obstructionis consequentias respicere debuissem, quæ, ex ipsis principiis meis, phænomenis omnibus soluendis aptæ esse videantur. Hæc vero consequentiæ sunt distensio obstructorum canalium, & compressio, quam adiacentibus partibus inferre debent, quas inter varias esse oporteat, quæ bilem iam secretam contineant, vnde hæc retro in vasa sanguifera remeare cogatur.

Vt opinionem meam de hoc argumento distincte

ex-

exhibeam, necesse erit considerare diuersas hepatis partes, quibus eiusmodi obstructio impingi potest. Si in concauo contingit latere, in partibus prope ad magnos ductus bilarios fitis, sique eximie magna est intumescencia, concedam transitum bilis in intestina exinde retineri, atque ita ad remotas iceteri causas eiusmodi obstructionem referri posse. At tamen euictum mihi nondum est, hunc effectum ab hepaticorum ductuum solorum compressione induci, nisi cystica etiam bilis impedita sit, quo minus in intestinum duodenum effluat. Fundamenta dubitationis meæ, an bilis hepatica hunc morbum efficere queat, indicabo. Tam ex sapore hepatis in aliqua distantia a cystide fellis, quam ex experimentis cum collecta seorsim bile hepatica institutis, clarissime reperimus, liquorem eam esse blandissimum, cum perquam exigua proportione particularum proprie biliosarum. Præterea organa secretionis in corpore pleraque videmus apta esse transmittendis particulis biliosis vna cum reliquis suis liquoribus. Ita salua iceticorum amaricat, urinæque & interdum sudores linteis flauedinem croceam illinunt. Denique insignis est quantitas eius bilis, quæ cum tenerioribus alimentorum particulis continuo ad massam sanguinis refunditur, & probabile est, quarumdam harum compositionem vi digestionis immutatam non esse: nullo tamen modo mixtio eius in statu naturali apparet. Ex his obseruationibus colligi posse videtur, biliosam hepatis lympham gradatim ita cum sanguine misceri posse, vt seipsam non manifestet: præcipue quum tam cito per excretionum organa ex corpore emitti queat: quod quamuis etiam non contingeret, vix tamen credi potest, tam conspicuum colorem, saporem acrem, violentos effectus, tam subito produci per bilem

C

hepa-

hepaticam, vti quotidie obseruare licet, quamprimum sese icterus ostendit. His argumentis addere licet defectum aptorum experimentorum obseruationumque, quibus probari possit, arquatam morbum extra cysticæ bilis efficaciam productum esse.

Quando alicuius generis obstructions tumori occasionem præbent, altius aliquanto intra hepar penetranti, prope ramos pori bilarii, fieri potest, vt transitum bilis per has vias ex parte sufflaminet, vt per ramos venæ cavae inde resumit possit. Sed consequentiæ huiusmodi bilis tanto minoris erunt efficaciam in producendo morbo regio, quam in superiori positione, quanto minor est quantitas bilis a transitu ad communem ductum impedita. Vtque eo magis confirmetur, non esse hanc causam isti ægritudini prognerandæ adæquatam, notandum est, numerosa exstare exempla tumorum omnis generis in hepate reperorum, per anatomen corporum, quibus nullum icteri signum fuerat. Respectu vtriusque, quam posui, hypotheseos, obseruari præterea debet, insignem efformandum esse tumorem, priusquam canal bilarii parietes, tunica sua ligamentosa inclusi, sufficienter comprimi possint, vt, quos concessi, effectus habeant. Atque, quando fat magnus est tumor, angustare prius debet ipsos portarum venæ ramos largiores bilariis ductibus contiguos, adeoque priusquam hi bilis secretæ insignem diminutionem admittant. Si diminutio huius liquoris æqua proportione respondet coarctationi vasorum, transitura est bilis; si non omnem ductus transmittere possint, non nisi parca erit, quæ interceptiatur, quantitas, effectus exiguus.

Vltima hypothesis, quam remouendam ponere debeo, est
obstructio

obstructio remotiorum a magnis ductibus bilariis vasorum; ubi, quum tubuli parui sint, minor etiam obstructorum canaliculorum distensio maiori in illos efficacia pollebit. Ex iis, quæ iam iam dicta sunt, videbitur necessarium certe esse, ut obstructio eiusmodi sit vniuersalis per hepatis parenchyma supponatur, quo id inde effici possit, quod communis opinio arguit. Sed tunc quoque obuium est, ea vasa, quæ obstructa ponuntur, ipsos esse canales, qui liquorem secernendum suppeditare debent, vnde ipsa secretio præpedietur: id quod itidem perficitur compressione, a tumescentibus vasis inducta tubulis exiguis, equibus bilarii canales suboriuntur, id est, ipsis secretionis organis. Si qua igitur est in mea, pro qua disputo, sententia veritas, particulas nondum secretas, quæ quidem elementa componendæ bili propria esse queant, icterum efficere non posse, licet mixtæ sanguinis nostri massæ maneant, sequitur, neque ex tertia illa hypothesi auriginem suborituram esse.

Consideratio hæc obstructionum, in diuersis hepatis partibus, rationem, ut opinor, aliquam largitur existimandi eiusmodi causam ictero gignendo ineptam; quoscunque etiam alios in perturbanda œconomia animali prauos effectus habere queat.

Quicquid fati doctrinam obstructionum hepatis manet, id etiam therapiam icteri alterare debet: atque si tantum abest ut hic morbus obstructiones pro frequenti sui causa agnoscat, ut hæc potius ipsum inducere non possint; tunc medicamenta, quæ deobstruentia audiunt, earumque classes diuersæ, peculiari materiæ obstruentis indoli adaptatæ, ad remouendum potius aut mitigandum aliquod symptoma, palliandosque quosdam auriginis effectus, in-

uenta, quam ad sanandum radicatus morbum destinata videbuntur.

Ex his, quæ hæcenus innui, facile colligent lectores, vnicam, cui ego quidem vim icterum producendi asserere velim, causam esse obstructionem seu retentionem bilis in ductu communi cholidocho, aut in cystico, aut in hepatico forsan communi paucorum hominum, quibus hepatica bilis multo fit, quam vulgo reperitur, validior.

Eiusmodi obstructio a causis multifariis dependere potest, verbi causa a tumoribus magnis, aut abscessibus, in sima hepatis, vel alia quacunque parte magnis ductibus vicina; ab inflammationibus violentis aliisque tumoribus in ipsis horum ductuum tunicis; ab ipsorum parietum concreione; a violentis spasms in intestino duodeno, qui venenis aut affectibus hysteris induci queunt; a magnis inflammationibus distensionibusque eius intestini; & præcipue a calculis vel concretis a cystide deciduis.

Sufficienter ostendunt anatomici practici, quam frequenter ibi concreta aliqua reperiantur. Vix est ex his, qui obseruata sua ex anatome corporum humanorum literis consignarunt, qui historias huius generis omiserit. Attendi solum velim, quanta earum varietas in *Morgagni aduersariis anatomicis*, & in *actis physico medicis* sit descripta, item in *Boneri sepulcreto*, vbi numerosa exempla collecta sunt huiusce morbi, icteri, procedentis ab hac causa, calculis. Maximorum etiam medicinae practicorum bene multi calculos annotarunt, sublato ictero plurimum deiectos. Quam ob rem mirum est, tam parce hodie ad hæc concreta respici in ætiologia curationeque huius agrotationis.

tionis; vt potius non nisi per transfennam mentio eorum fiat, tamquam causæ, quæ dari possit, sine regulis vllis, ad tentandam expulsionem pro sanatione perficienda. Vnice id inde esse puto, quod calculi, seu concreta, fere non obseruata elabantur, ob ingratum inquirendi laborem.

Consideremus præterea, quam exacte lapsus calculi ex vesica fellea in ductum phænomena explanet omnia, in ictero vt plurimum contingentia, quod ab aliis causis non ita fieri videtur: atque tunc merito respicienda nobis erunt concreta illa, tamquam multo frequentior, quam vulgo reputatur, huius morbi causa.

Si exiguus in ductum labitur calculus insignis bilis copia transire adhuc potest: &, licet vrina ægri obscuriori colore tingatur, cutis sine tinctura manet; cystis gradatim bile repletur, vnde sensus ponderis in dextro hypochondrio; secretio in hepate imminuitur per maiorem, quæ bilis euacuationi opponitur, resistantiam; quantitasque sanguinis in venam cauam refusi maior est, ex quo plenitudo vasorum corporis, hinc sensus repletionis lassitudinisque, cum propensione in somnum. Vbi sat magna bilis quantitas redundat ad sanguinem, icterus apparet. Profitus calculi mutatione, remissiones morbi, aut incrementa sunt. Vbi concretum adeo magnum est, vt parietes ductus premat, dolores circa inferiorem ventriculi partem inducit. Si insignius irritat, dolores acutiores & lancinantes magis euadunt, &, stomacho per consensum affecto, vomit æger, vt in calculo renum. Perdurante irritatione, pars illa, vbi hæret calculus, inflammatur, simulque statim afficiuntur vicinæ partes. Inflammatio & dolor febrem producere valent. Si calculus penitus ductum obstruit, excrementa flauedine tingi nequeunt, neque offi-

cium suum intestina peragent, ob bilis defectum, quæ, in sanguinis massam resumta, vrinam, cutim, oculos, reliqua tinget. Si confestim calculus in ductum illabitur, & omnino illum obstruit, subitaneus enascitur icterus. Si velociter protruditur in intestinum, æque subito remouetur morbus, liberato bilis transitu. Si plures sibi inuicem calculi succedunt, remissiones ostendit ægritudo. Quoties eximium inter eorum prolapsus intervallum fuerit, toties periodicas reuersiones habebit. Diarrhœa sæpe hunc morbum sanat, aut consequentia potius sanationis est. Quamprimum enim calculus intestino illabitur, bilis re-tenta consequitur magno flumine & diarrhœam excitat, quo tempore lapillum vnum vel plures inter excrementa alui reperire licebit.

Ita non solum ex concretis seu calculis iusta ratio phænomenorum icteri dari potest; sed ex iis etiam solis effectus variarum caussarum manifestarum intelligitur. Morbus hic, exempli gratia, oboriri notatus est, ex violenta ira, equitatione, emetico, paroxysmis febris, & variis aliis conuulsionibus, aut agitationibus corporis: quod non alio rationabilius modo contingere imaginari possumus, quam calculo, fluctuante prius in cystide fellea, his vero corporis concussionibus eiecto. Inde mihi in promptu est existimare, decipi frequenter posse medicos, vbi spasmos, inflammationes, colicas, ingesta acria, & similia, in ictero procreando accusant, per solam bilarii ductus constrictionem, sine concreti vllius ope. Etenim, in his casibus, aut non adeo permanentes possunt esse causæ, (verbi gratia, spasmi non tam diu, ac de ipsa ægritudine constat, duraturi esse videntur) aut illæ causæ non tam cito morbum inducent, quam ipsæ apparent, quod de inflam-

flam-

flammatione valet. Atque si hic affectus a variis memoratarum caussarum dependeat, non tam cito, ac frequenter fit, euaniturus fuerit. Facilius igitur concipitur, quoniam pacto violentæ eiusmodi occasiones propellant concretum aliquod, causam morbi directam, seu immediatam.

Itaque, si repertum est, calculos frequentissime originem huic ægritudini præbere, sine accessione vllius ex reliquis iis causis, quas aurigini producendæ sufficere supra concessi; sique hæc ceteræ causæ adeo, vti monui, aptæ sunt propellendis concretis seu calculis fluctuantibus, tam sæpe in cystide obuiis; sequitur, medici ad ægrum ictericum acciti primum quidem officium esse, vt consideret, an aliqua alia causa manifesta se ostendat, sine vlla calculi indicatione, vtque, pro peculiari morbidæ huius causæ indole, remedia præcipiat; verum, vbi vel symptomata calculi in bilariis viis hærentis cum reliquis complicantur, vel euidens ratio nulla est, quæ raro fore videtur, cur non suspicari liceat, calculos in partem occasionum huius morbi venire, ibi singulariter, in curationis indicationibus, ad huiusmodi concreta respiciendum esse.

Obiectum esse scio notioni huic, de tam frequenter ex biliosis concretis oriundo ictero, non repertos esse lapides in ductibus illis, quamuis in corporibus ictericorum dissectis quæsitos; in aliis vero fixos in ductibus calculos hæsisse, sine prægresso ictero. Ad priorem obiectionem responderi potest, concessum iam a nobis, posse alias causas originem huic morbo præbere. Et plures casus supponi queunt, vbi, licet calculi produxerint icterum, postulari tamen nequeat, eos in corpore reperiri debere. Vt specimen inter multa vnum adducam: si æger exhaustus diarrhœa intereat, quæ, illabentibus in intestina concretis,

tam

tam frequenter contingit, vanum fuerit ista intra corpus reperiunda expectare. Altera obiectione æque parum probatur, quod probandum contra me foret, nisi singulares circumstantiæ variæ accurate simul obseruentur. Verbi gratia: satisne diu calculus in ipso ductu iam hæserit, ad producendum morbum, an vero solum mortis agone eo fuerit propulsus; magnusne satis sit, eumque situm habeat, vt cursum bilis impedire possit, an adhuc transitum huic liquori concedat; sanumne sit hepar, & aptum bonæ bili secernendæ, an potius ægre aliter habeat, & vel parvam aut nullam perfecit secretionem, vel liquorem a bile diuersum? Quod si enim circumstantiæ posteriori ex his, quos alternatim proposui, modis se habeant, obseruatio ista vim obiectionis non habebit.

Vt autem ad curationis methodum redeam, iam proposui rationes, quibus permotus existimo, medicos in longe plurimis ictericorum ægrorum casibus ita agere debere, vt ad calculos expulsionem molientes attendant. Atque hoc eo adhuc magis necessarium videbitur, si causas præter hanc ceteras reputemus, quarum variæ aut curationem non admittunt, aut vix patiuntur vt multa de successu curationis in iis tractandis spondeamus. Tales sunt largi prope ductum biliarium magnum tumores, venena, alixque. Ab his igitur si abstrahamus, idque attendamus insuper, ceterarum caussarum plerasque non sufficientibus sese signis distinguere, vt a concretis dignosci queant, haud inepte affirmari posse videtur, de aurigine magis, quam de alia quaquam ægritudine dici posse, curari eam debere cum vna indicatione generali, expellendorum calculorum; spasmos vero, inflammationes, tumores, cetera, consideranda esse tamquam symptomata concomitantia, quæ in curando ægroto omnino respici debent, dum præcipuam indicationem prosequimur. Medicamentorum vero adhibendorum forma atque intentio perquam prope ad eam accedat oportet, quæ ad calculos renum vreteribus impactos ex vsu est, quippe cum hac, quam modo tractavi, materie, per analogiam eximie validam, conspirantes.

DIS-